

МЕТОДОЛОГІЯ, ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

УДК 351

А. М. Гандзюк

здобувач

Національна академія державного управління при Президентіві України

ЕВОЛЮЦІЯ ПОНЯТТЯ ТА ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА ДОСЛІДЖЕННЯ ПАРЛАМЕНТСЬКИХ ФРАКЦІЙ

У статті розглянуто еволюцію понять та джерельну базу дослідження парламентських фракцій. Проаналізовано поняття "фракція", "фракційна стабільність", "коаліція".

Ключові слова: фракція, парламентська фракція, коаліція.

Парламентські фракції є невід'ємними структурними елементами будь-якого демократичного законодавчого органу й мають конкретні організаційно-правові та політичні функції. Досліджуючи еволюцію поняття "парламентська фракція" як політичне депутатське об'єднання, потрібно проаналізувати роль політичних партій у суспільстві загалом та парламенті зокрема, вивчити їх організаційно-правову основу функціонування й вплив на державотворчі процеси в Україні.

Актуальність наукового дослідження парламентських фракцій зумовлена значущістю фракційної єдності, визначення механізмів забезпечення фракційної дисципліни та їх впливом на функціонування парламенту в умовах реалізації принципів демократії.

Форми державного правління проаналізовано в працях українських дослідників: А. Бебіка, В. Кампо, М. Малишка, Р. Павленка, Ф. Рудича, В. Шаповала та ін.

Відносини між різними гілками влади за різних форм державного правління висвітлено в працях сучасних учених, зокрема, В. Маклакова, Б. Страшуна, В. Чіркина, В. Юдіна та ін. Цим питанням присвятили свої публікації зарубіжні науковці, зокрема, американські: Х. Брафф, В. Коген, Е. Корвін, Дж. Міллер, Дж. Олдріч, Р. Ротунда, П. Шейн, англійські: С. Бейлі, Д. Верн, К. Веар, Дж. Каррета, Дж. Саймон, П. Уокер та ін.

Питання становлення й розвитку парламентаризму загалом розкрито в наукових доробках представників української науки та практики, а саме: О. М. Бандурки, Ю. Г. Барабаша, С. Б. Гавриша, А. З. Георгіци, В. А. Гошовської, Н. Г. Григорук, Ю. Д. Деревалю, Г. С. Журавльової, В. С. Журавського, Д. А. Ковачева, А. М. Колодія,

О. Л. Копиленка, Л. Т. Кривенко, В. П. Крижанівського, С. В. Лінецького, М. В. Оніщука, В. Ф. Погорілка, Є. В. Супрунюка, О. Ф. Фрицького, В. М. Шаповала, Ю. С. Шемшученка та ін.

Питання діяльності парламентських фракцій досліджено в працях Ф. Т. Алескерова, К. Гейдара, В. Геллера, Е. Герона, К. Джанди, З. Енейді, Л. Епстейна, Р. Кабола, Р. Коола, Н. І. Кудерської, О. В. Кульчицької, Г. Кречмера, Л. Лінека, С. Лінн, Д. Мадурейри, В. Мюлера, В. Патзелта, М. Тавітс, Ф. Теймса, С. Сакроу та ін.

Мета статті – проаналізувати еволюцію поняття "парламентські фракції" та джерельну базу дослідження.

В українській та зарубіжній науці тлумачення поняття "парламентські фракції" є неоднозначним, оскільки обумовлено відповідною нормативно-правовою базою. Більшість авторів розглядає це питання в контексті конституційних і політико-правових аспектів, залежно від конкретного спрямування дослідження та його завдань. Спільною ознакою визначення парламентських фракцій є "об'єднання членів партій у парламенті" [4]. Фракційна структуризація парламенту на сьогодні є ознакою наявності, розвитку та втілення демократичних цінностей у публічному управлінні.

Проаналізуємо джерельну базу дослідження.

Розглянувши наукові праці, присвячені визначенню та порівнянню форми правління в різних державах, відзначимо здобутки українських дослідників А. Бебіка, В. Кампо, М. Малишка, Р. Павленка, Ф. Рудича, В. Шаповала з питань форм державного правління. У праці О. Дергачова "Українська державність у ХХ столітті: історико-політологічний аналіз" [5], С. Кульчицького "Державотворчий процес в Україні" здійс-

нено спроби на початку 90-х рр. ХХ ст. класифікувати форму правління, що існувала в СРСР, визначити місце Верховної Ради в структурі держави, міру її впливу на рішення, прийняті в державі, її функції.

Дослідженню структури парламенту, його професійності, функцій Верховної Ради, її законотворчої діяльності присвячено статті О. Кулика "Парламент України: уроки чи пороки?" та А. Зайця "Український парламентаризм. Формування й удосконалення започатковано в 1998–1999 рр."

До фундаментальних праць належить монографія Ю. Древалю "Парламентаризм у політичній системі України (політико-правовий аналіз)" [3], у якій виокремлено чотири комплекси проблем, що їх порушує та розв'язує автор: особливості переходу суспільства від тоталітаризму до демократії, конкретизація термінів "парламент" і "парламентаризм"; розвиток українського парламентаризму, його внесок у світову скарбницю; періодизація становлення українського парламентаризму; стан сучасного українського парламентаризму, напрями його вдосконалення; характеристика принципів народного представництва, виборчих систем, функцій парламентів, форми державного правління на основі світового досвіду парламентаризму.

Класичний підхід до визначення поняття "парламентська фракція" подано у Великому тлумачному словнику сучасної української мови, а саме: "організована група депутатів – членів якої-небудь партії в парламенті чи іншій представницькій установі, яка звичайно проводить певну лінію, вироблену цією партією" [1, с. 1548]. Цей загальний підхід відображає головну функцію фракції – представляти політичну позицію в парламенті. Водночас визначення не враховує й не відображає інших суттєвих правових ознак. Насамперед, членами парламентської фракції не завжди є виключно члени однієї партії, не вказано роль такого депутатського об'єднання в законодавчому процесі та його статус.

Важливою ознакою у визначенні є відображення організаційно-правової основи діяльності фракції саме як структурного елемента законодавчого органу. Юридична енциклопедія визначає парламентську фракцію як "об'єднання депутатів в межах однопалатного парламенту, або однієї з палат двопалатного парламенту, наділене повноваженням з реалізації парламентських функцій" [7, с. 439]. Це визначення не відображає партійної належності, хоча в поясненнях автор зауважує, що в розвинутих країнах саме належність до політичної партії стає основою формування фракцій і можливим є об'єднання представників кількох партій в одну фракцію.

У статтях словника депутатську фракцію (групу) визначено як "об'єднання депутатів у парламенті, утворене за нормами спеціа-

льного закону або парламентського регламенту" [7, с. 69]. Таке визначення сконцентровано тільки на нормативному аспекті "правового визнання" статусу фракцій, залишаючи поза увагою інші ознаки, зокрема, приклади функціонування парламентів, де фракції діють виключно через правову традицію. Це Великобританія, яка розвинула свої організації з простих неофіційних зборів парламентарів до цілком повноважних засідань. Вони є досить серйозним форумом для проведення внутрішньопартійних дискусій та прийняття рішення.

Поряд із поняттям "парламентська фракція" широко вживають поняття "депутатська фракція", "депутатська група", "парламентська група", "політична група" тощо. Відзначимо їх певну концептуальну відмінність.

Отже, дослідження різноманітних аспектів діяльності Верховної Ради України активно розпочалося лише з другої половини 1990-х рр., але деякі з них не набули достатнього висвітлення й сьогодні, а саме: порівняльний аспект структуризації парламентських фракцій, їх функції та види.

Досвід світового парламентаризму доводить, що загальноприйнятим терміном (в англійському перекладі), що позначає парламентські об'єднання депутатів загалом, є "parliamentary group", тобто "парламентська група". Цей термін є найбільш загальним і включає практично всі можливі тлумачення та способи використання. Звісно, практично в кожній країні існують окремі, якщо не офіційні, то принаймні застосовувані на практиці власні автентичні позначення. Зокрема, для Конгресу США характерним та практично обумовленим є поняття "caucus" [9], Великобританії – "parliamentary party", Республіки Франції "political groups" (політичні групи), Швеції – "party group", Угорщини – "faction", Федеративної Республіки Німеччини – "fraktionen", Швейцарії – "fraction/Fraktion/frazione", Королівства Бельгія – "fractie/fraction/fraktion", Нідерландів – "fractie" [9], Росії – "фракция" тощо. Названі термінологічні відмінності мають і смислове навантаження, оскільки відображають різні організаційно-правові підходи до політичного структурування парламентів. Для прикладу, в англо-американських країнах вживають більш точний термін "парламентське крило політичної партії" (parliamentary wing), і це зумовлено особливим статусом парламентських фракцій у таких країнах.

Після внесення змін до Конституції України у 2004 р. і до визнання їх неконституційними у 2010 р. вживали поняття "депутатська фракція". На нелогічність та недоречність цього терміна вказує В. М. Шаповал: "словосполучення "депутатська фракція" є невдалим з огляду на вимоги семантики, адже за загальним смыслом фракція – це частина чогось" [6]. Він пропонує вико-

ристувати більш доречно та поширене поняття “парламентська фракція”, адже в політико-правовому аспекті значення терміна “фракція” хоч і має кілька варіацій, проте їх узагальнення можна звести до розуміння “фракції” як самостійної, якісно однорідної частини чогось цілого, що володіє певними особливими ознаками. Тому позиція В. М. Шаповала та багатьох інших фахівців видається слушною, відповідно, ми вживаємо термін “парламентська фракція” для позначення політичних парламентських об’єднань, у тому числі депутатських груп, які наділені у Верховній Раді України правами фракцій. Адже за своєю природою в парламентських процедурах такі групи зазвичай виступають як фракції, щоправда, з особливою метою функціонування.

Важливим є тлумачення К. Гейдара та Р. Коола про парламентську фракцію як “організовану групу осіб (авт. – членів) представницького органу, які були обрані від однієї партії чи від кількох різних партій, які не конкурували між собою на виборах” [10, с. хііі]. У цьому визначенні акцент зроблено на створенні парламентської фракції, де ключовими є вибори та їх результати. Ця ознака вказує на стабільність внутрішньопарламентської структури та зумовленість політичного складу законодавчого органу результатами виборів. Тобто допускається створення коаліційних фракцій, які об’єднують представників різних політичних сил, але споріднених ідеологією та виборчими програмами. Вирішальною ознакою об’єднання є не партійне членство, а певні політичні мотиви. Наведене вище визначення не охоплює всього комплексу суттєвих ознак парламентських фракцій як окремого політико-правового поняття.

М. Грін вважає “фракцію в парламенті організованою структурою всіх членів відповідної партії у відповідному законодавчому органі..., уповноважену своїм статутом вимагати від своїх членів голосування відповідно до певної позиції... та функціонування на основі колективного способу прийняття рішень більшістю членів фракції” [2, с. 602]. Автор наголошує на значущості фракції як суб’єкта з власною структурою, яка може бути визначена самою фракцією через прийняття внутрішньо розпорядчих документів (статуту тощо). Внутрішньофракційні механізми прийняття рішень, фракційна дисципліна, інструменти забезпечення єдності позиції та дій членів фракції є виключно компетенцією самої фракції.

У формуванні фракційної дисципліни демократичність є важливим принципом. Практика світового парламентаризму має надзвичайно багато прикладів, коли навіть формально до прийняття рішень долучаються виключно керівники та політичні лідери, тоді як збори членів фракції чи інша представницька структура є виключно форумом для інформування депутатів про

прийняте рішення, висловлення відмінної думки. Прикладом такої поміркованої ситуації є британська Палата Громад, де традиційно відзначається високий рівень єдності парламентських партій, а рішення приймають переважно партійні лідери. Внаслідок цього у парламентарів є малий інтерес до засідань фракції, низький рівень їх відвідувань.

Важливою складовою фракційної діяльності є структуризація парламенту та функціонування його як форуму вироблення загальнодержавної політики. Е. Герон зазначає, що “політичні партії в парламенті часто розглядаються як рушії (двигуни) вирішення спільних проблем колективної взаємодії законодавців, прийняття політичних рішень та гарантування довгострокових стабільних коаліцій” [8, с. 625]. Тому фракції сприймають, з одного боку, як політичних агентів, метою яких є участь у політичному процесі та вплив через державні інституції на суспільний розвиток, а з іншого – ефективні групи взаємодії, які є ключовими суб’єктами формулювання, актуалізації та пошуку шляхів вирішення конфліктних проблем і ситуацій у політичній площині. Таким чином, фракційна структурованість парламентів дає змогу поєднувати інтереси та позиції, забезпечувати стабільність урядових коаліцій і стимулювати ефективну діяльність уряду. Конфліктність політичних питань на сучасному етапі свідчить, що “парламент скоріше став ареною бойових дій між протилежними (авт. – конкуруючими) партіями, ніж раєм для публічних дебатів” [8].

У наведених нами визначеннях поза увагою залишився організаційний аспект роботи фракцій. Забезпечення необхідними фінансовими, організаційними чи кадровими ресурсами, на перший погляд, є виключно технічним питанням, але більш детальний аналіз практики функціонування фракцій у різних парламентах світу доводить, що за цією ознакою визначають ефективність, реальність діяльності фракцій. Нормативне проголошення в Конституції чи інших актах політичного плюралізму та структуризації парламенту не є запорукою реального існування й активної участі парламентських фракцій у законодавчому процесі. Практично в усіх парламентах світу, у яких діють фракції, визначено порядок надання їм необхідних ресурсів.

Отже, у результаті аналізу еволюції поняття “парламентські фракції” виокремлено такі ознаки:

- об’єднання членів колективного представницького органу;
- політична мета такого об’єднання;
- правова зумовленість та наявність процедури визнання;
- організаційна єдність і структурованість;
- автономність у діяльності.

Кожна з названих ознак передбачає певні особливості правового статусу фракцій у парламенті, а всі ознаки є визначальними для формування та ефективної діяльності партій у парламентах.

Розглянемо названі ознаки в порівняльному аспекті.

Насамперед, аналізу потребує беззаперечна ознака – фракція є об'єднанням депутатів – членів парламенту чи іншого представницького органу. Перш за все, потрібно визначитись із суб'єктивним складом, тобто кого об'єднують. В однопалатних парламентах ідеться про об'єднання обраних депутатів загалом. Щодо двопалатних, то постає питання необхідності аналізу досвіду та правового регулювання окремої палати чи всього парламенту в цілому. Виходячи з мети нашого дослідження, ми розглядаємо тільки практику нижніх палат парламентів – сформованих у результаті виборів. Адже аналіз порядку формування, умов діяльності та повноважень верхніх палат дає можливість говорити про дещо відмінну правову природу представницького мандата їх членів. Тим не менше, практика парламентаризму має приклади спільного функціонування чи однакового правового регулювання діяльності фракцій у верхній та нижній палатах.

Для прикладу, Конституція Румунії, як і більшості країн із двопалатними парламентами, надає право і депутатам (членам нижньої палати депутатів), і сенаторам (членам верхньої палати – сенату) організуватися у фракції. А в практиці діяльності Парламенту Канади прийнято говорити про спільний національний кокус (фракцію) певної партії. Відповідно, проводяться спільні засідання фракцій однієї партії, представленої і в нижній палаті, і в сенаті, більше того, ці інституції мають схожі повноваження та методи діяльності. У діяльності канадського сенату досі відображено Вестмінстерську парламентську модель, практично зберігається класичний двопартійний склад (консерватори та ліберали) і на сьогодні три інші партії, представлені в палаті громад (у тому числі друга за величиною Нова демократична партія), не мають своїх сенаторів. Така ситуація спричинена особливою процедурою формування сенату, яка не передбачає всенародного обрання, а ключову роль відіграє правляча більшість та прем'єр-міністр.

Інший важливий аспект – сам факт об'єднання ставить питання про його природу, добровільність та обумовленість. У більшості країн законодавством встановлено вимоги до такого об'єднання. З одного боку, парламентські фракції є прямим наслідком права людини на свободу об'єднання, тільки в його парламентському вираженні, оскільки мають на меті досягнення політичних цілей та завдань. З іншого – фракції є інституційними структурами само-

го парламенту, утворення й функціонування яких безпосередньо впливає на його діяльність. З огляду на зазначене, основою формування фракцій, як і будь-якого об'єднання громадян, має бути вольовий елемент, тобто добровільність вступу та виходу. Щодо другої позиції, то фракції повинні бути сформовані відповідно до певних критеріїв та вимог.

Важливим аспектом питання ролі парламентських фракцій в організації відносин між гілками влади є аналіз політичного процесу в різних країнах.

Першу групу праць у цьому напрямі становлять загальні наукові дослідження в державному управлінні, політології, історії, конституційному праві. У них окреслено значення державних інститутів, взаємний вплив інституційної форми держави й загального рівня політичної культури її громадян, особливості перебігу політичної боротьби, різних аспектів відповідальності.

У ході дискусії з приводу політичної реформи в Україні на перше місце висунуто проблему модернізації парламенту, зміни парламентської процедури. Життєздатність парламенту як загальнонаціональної виборчої установи здатна спричинити конфлікти й зіткнення. Саме тому для законодавчого органу влади більш важливі правила, які він сам встановив і яких мають дотримуватися всі інші учасники процедури. Звичайно, це мають бути правила, створені на основі сучасної технології парламентаризму та передових світових зразків парламентського провадження.

Відсутність стійких демократичних традицій парламентської діяльності в роботі Верховної Ради України, недостатня обізнаність членів парламенту із зарубіжною практикою розв'язання проблем, аналогічно до тих, з якими зіткнулася Україна, вимагає ретельного вивчення досягнень зарубіжного парламентаризму та введення інновацій, що відповідають національним традиціям. Особливого значення набуває критичне осмислення проблем процедури й організації діяльності Верховної Ради щодо підтримання позитивного досвіду, і з позиції врахування недоліків, виправлення помилок у роботі всіх її структурних органів.

Ще більше актуалізується ця тематика у зв'язку з її недостатньою розробленістю в зарубіжних та українських працях з державного управління. З публікацій із цих проблем варто відзначити праці відомих політичних діячів та вчених: Т. Джефферсона, Генрі М. Роберта (США), Е. Мея, І. Бенґама (Великобританія), М. Амеллера (Франція). Нині проблематику парламентського права активно розробляють у своїх публікаціях відомі правознавці А. Автономов, С. Єгоров, О. Керимов, О. Ковлер, Б. Крилов, М. Крутоголов, Б. Топорнін, Ю. Ур'яс та ін. Окремі аспекти теоретичних засад організації та діяльності українського парламенту розгля-

дають учені-юристи й політичні діячі, передусім О. Бандурка, С. Гавриш, А. Георгіци, О. Городецький, В. Журавський, Л. Кривенко та ін.

У контексті вищенаведеного не можна оминати увагою й питання Регламенту як процедурного документа Верховної Ради. Науково-теоретичною базою щодо регламенту є праці українських та зарубіжних учених з теоретичних проблем регламентів парламентів (палат парламентів). Найбільш вагомий внесок у вирішення деяких теоретичних проблем щодо Регламенту Верховної Ради України зробили вітчизняні вчені: В. Борденюк, Г. Журавльова, В. Кампо, Л. Кривенко, В. Мелашенко, А. Нечитайленко, В. Погорілко, В. Тацій, Ю. Тодика, О. Фрицький, В. Шаповал, Ю. Шемшученко та ін. Структуру і зміст Регламенту парламенту України досліджували не тільки науковці, а й практики парламентського процесу – народні депутати Верховної Ради України III і VI скликань: В. Асадчев, В. Гаврилюк, Г. Гармаш, В. Гошовська, В. Коваль, В. Коновалюк, В. Матвеев, В. Носов, В. Омеліч, О. Пухало, З. Ромовська, С. Сасо, О. Турчинов та ін.

Таким чином, утворення 1994 р. фракцій та депутатських груп стимулювало подальше дослідження із цього питання. Найбільш вагомими, на наш погляд, були праці А. Білоуса та А. Ткачука "Депутатські фракції та групи в українському парламенті (політична орієнтація, динаміка змін)".

Висновки. Отже, об'єктом уваги дослідників на початку XXI ст. було питання щодо парламентських фракцій у контексті визначення статусу правлячої та опозиційної партій. Щодо питання про фракції у Верховній Раді, то також були цікаві праці, автори яких застосовували оригінальні методики, але їх мало. Не було розглянуто аспекти стабільності фракцій і чинники, які впливають на них, що викликає зацікавленість в автора статті щодо дослідження цього питання в галузі науки "державне управління".

Список використаної літератури

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – Київ; Ірпінь: Перун, 2007. – 1750 с.
2. Грін К. Більшість на основі коаліції фракцій / К. Грін; Ун-т штату Індіана (США) // Програма сприяння Парламентові України. – 2002.
3. Древаль Ю. Формування та функціонування парламентської більшості (досвід Європейських країн) / Ю. Древаль // Демократичне врядування: наук. вісн. – 2009. – № 3. – С. 23–29.
4. Конституції країн парламентської демократії / Ін-т держ. управління і самоврядування при Кабінеті Міністрів України; Львів. держ. ун-т ім. І. Франка; підгот. В. М. Кампо та ін. – Київ, 1994. – Вип. 2. – 93 с.
5. Українська державність у XX столітті: історико-політологічний аналіз / О. Дергачов, Є. Бистрицький, О. Білий та ін. – Київ: Політична думка, 1996. – 448 с.
6. Шаповал В. М. Парламентаризм і законодавчий процес в Україні / В. М. Шаповал. – Київ: УАДУ, 2000. – 240 с.
7. Юридична енциклопедія: в 6 т. / редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. – Київ: Укр. енцикл., 1998. – 1999. – Т. 2: Д–Й. – 744 с.
8. Herron E. S. Causes and Consequences of Fluid Faction Membership in Ukraine / E.S. Herron // Europe-Asia Studies. – 2002. – Vol. 54. – № 4. – P. 625–639.
9. History, analysis, and unabashed gossip about the start of the American Revolution in Massachusetts [Electronic resource] / J. L. Bell. – Mode of access: <http://boston1775.blogspot.com/2008/01/colonial-boston-vocabulary-caucus-part.html>.
10. Parliamentary Party Groups in European Democracies: Political Parties behind Closed Doors / contributors: K. Heidar – editor, R. Koole – editor. – London: Routledge, 2000. – 303 p.

Стаття надійшла до редакції 06.03.2015.

Гандзюк А. М. Еволюція понять і база дослідження парламентських фракцій

В статье рассматривается эволюция понятий и база исследования парламентских фракций. Анализируются понятия "фракция", "парламентская фракция", "коалиция".

Ключевые слова: фракция, парламентская фракция, коалиция.

Handziuk A. Evolution of Concepts And Research Base Of Parliamentary Factions

Problem setting. Parliamentary factions are inherent structural elements of any democratic legislative authority and they have certain organizational, legal and political functions. While looking into the evolution of the notion of "parliamentary faction" as a political deputy alliance, there is a need to analyze the role of political parties in the society at large and in the parliament in particular, to study their organizational and legal foundations of functioning and impact on the state building processes in Ukraine.

The relevance of the research of parliamentary factions is associated with the importance of factional unity, the determination of mechanisms of factional discipline enforcement and their influence on the functioning of parliament within the framework of implementing the principles of democracy.

Recent research and publications analysis. *The analysis of the source base of the research shows that among the works of Ukrainian researchers, devoted to the analysis of forms of public administration, it is worth noting the works of A. Bebik, V. Kampo, M. Malyshko, V. Shapoval, R. Pavlenko, F. Rudych and others.*

Paper objective is to analyze the evolution of the notion of “parliamentary factions” and the source base of the research.

Paper main body. *The author considers scientific works of Ukrainian researchers A. Bebik, V. Kampo, M. Malyshko, V. Shapoval, R. Pavlenko, F. Rudych in the matter of forms of public administration, paying special attention to the works of O. Derhachov “Ukrainian statehood in the twentieth century: historical and political analysis” and S. Kulchytskyi “State building process in Ukraine”, where there were attempts in the early 90-ies to classify the form of government, existing in the USSR, determine the position of the Verkhovna Rada in the structure of the state, the degree of its impact on the decisions, taken in the state, and its functions.*

The article presents the definition of the notions “faction” and “parliamentary faction (group)” as stated in the encyclopedic and law dictionaries, Great thesaurus. The establishment of factions and deputy groups in 1994 stimulated further research on this issue.

The most considerable, in the opinion of the author, were the works of A. Bilous and A. Tkachuk “Deputy factions and groups in the Ukrainian parliament (political orientation, time history)”.

Conclusions of the research. *Thus, an object of regard by researchers at the beginning of the twenty-first century was the issue of parliamentary factions within the framework of determining the status of the ruling and opposition parties. For what concerns the issue of factions in the Verkhovna Rada, there also were interesting works, the authors of which used original methodology, but there were a few of them. The aspects, which concerned stability of factions and factors that affect them were not considered. This sparks the interest of the article’s author in research on this subject in the field of science “public administration”.*

Key words: *faction, parliamentary faction, coalition.*